

STOLPERSTEINE ROUTE NOORDWIJK

30 April - 1 Mei 2022

=====

Mannes Tromp
Ludolph Berkemeierstraat 16 *(Locatie 1)*
30 sept '42 Auschwitz

“Reed hij maar door naar Groningen.”, misschien heb je dat gedacht, toen de trein je - bevel is bevel- naar Westerbork bracht.

Groningen, waar je onder de wapens ging. Uniform, strak in het pak, net als de lak. Maar op de foto in 1938 gemaakt zie ik geen verwaande kwast. Gewoon een nuchtere Groningse zoon, 20 jaar oud en dan moet je gewoon. Gewoon een geweer en een tas om je nek. Op de foto, 5 op de grond en 5 daarachter, jij in het midden. Je kijkt niet streng, maar ook niet met bravoure, gewoon zoals het hoort bij soldaten, ontspannen en toch vastbesloten, voor het geval er toch wordt geschoten.

Het zal wel niet. In '14-'18 waren we ook neutraal en die Hitler die schreeuwt wel, maar het valt wel mee allemaal.

Je hebt een goeie baan bij de Sikkensfabriek.

Ze zullen wel trots zijn, je ouders, moeder Rosa voorop.

“Onze Mannes. Niks handelen in vee, net als z'n pa.

Nee, onze Mannes werkt op het Centraal Laboratorium van de Sikkens lakfabriek!”

Z'n broers en zussen zijn reuzetrots. We hebben er zes.

Heus we zullen hem missen, nu de fabriek naar Sassenheim gaat.

Een andere baan? Om hier te blijven? Ben je gek. De fabriek heeft in Noordwijk al woningen gehuurd! Als iedereen gaat, wordt het daar een Groningse buurt.

En Mannes die voetbalt, maar het hele elftal verhuist mee van Groningen naar Noordwijk, Noordwijk aan zee.

G.W.S = Goede Wilskracht Sterkt!

Maar dan schiet de oorlog al jouw doelen voorbij. Hun laarzen glimmen, strak in de lak. Lak aan je talent, lak aan wie je bent, maar niet aan het feit dat jij Jood bent. Een Jood die moet dood, bevel is bevel.

En dus niet naar huis, maar de trein naar de hel. Ook Lodewijk gaat, die branieschopper van Coltof, je vriend.

“Wij redden ons wel. Goede Wilskracht Sterkt!”

Maar zei zeggen Arbeit macht frei.

De trein buigt af naar Westerbork. Wat als hij je naar Groningen had gebracht? Had er iemand gestaan op het station, je omhelst met een traan op de wang. Kom laten we gaan! Hoe is met je jongen, Mannes Tromp?

Nee. Ook voor hen boog de trein naar het Oosten toe. Je broertjes, je zussen, je vader, je moe.

Mannes Tromp.

=====

Fam. Mendels
Quarles van Uffordstraat 74(destijds 8).
Jacob, Leny, Mirjam (1 jaar)

(Locatie 2)

BIJ AANRIJDEN FIETSERS:

Een kind loopt, veilig aan de hand, op blote voeten door het zand.
Een golf rolt rustig dichterbij, wat angstig kijkt het kind opzij. Dan wordt het veilig opgetild. “Kom maar hier, wees maar niet bang.”
Weer neergezet en stap voor stap de zee ontdekt. Eerst veilig aan de hand, maar dan los; zelf op avontuur.
Een emmertje, een schelp, een schep. En dan alleen op pad, maar niet te ver!
Een golf rolt aan en jij rent weg, draait je om, de golf weer achterna totdat die zich keert en het spel opnieuw begint.
En ’s avonds laat, moe in je bed, speelt het licht van de vuurtoren voor je raam. Misschien klinkt er een speeldoosje dat vader of moeder opgewonden heeft. Een kus op je voorhoofd. “Slaap lekker, droom maar zacht. Morgen weer een nieuwe dag.”
Zo had het moeten gaan.

Maar als jij geboren wordt, waait de noord-oosterwind. Koud en guur, min 4, min 6. Dat je Joods bent, weet je niet en waarom zou je; een mens is een mens. Maar niet als jij geboren wordt. Het land is koud en guur. Er waait een wind van haat, zelfs op windstille zomerdagen. Een bezetter die niet kan verdragen dat jij bestaat.
Nog maar een paar weken oud word je je huis uitgezet, met Leny en Jacob, je vader en moeder. Wie sliep er die drie maanden in de kamer die voor jou was ingericht. Droeg hij een foto in zijn zak van zijn eigen dochter thuis? Misschien heette ze wel Mirjam, net als jij, maar ik wil het niet weten.
Ik kan de gedachte niet verdragen, dat de handen die jou de dood in joegen, een kind wiegden tot het sliep. Een kus op het voorhoofd, ”Slaap lekker, droom maar zacht. Morgen een nieuwe dag.”
Ik kan de gedachte niet verdragen!

Je ouders die zo vol vertrouwen in het leven staan, gaan vol goede moed naar Amsterdam, omdat het moet en jij reist veilig in hun armen met ze mee. De man die rijdt, onschuldig, maar van het kwaad bewust, kan hen niet op andere gedachten brengen. “Wees maar niet bang. We zijn snel terug. Het babyboek ligt toch nog hier.” Amsterdam wordt Westerbork, het licht van de wachttorens speelt langs je raam. Jij nog niet eens één jaar.
“ Ze loopt al bijna!” schrijft je moeder trots naar de familie Polak in Amsterdam. Hoe lang hebben die nog post gekregen voor ze zelf moesten gaan.

En dan op dinsdag 7 september, een zonnige dag, maar jij moet naar de trein. Ik hoop dat je gedragen bent, gewiegd om je te troosten. “Wees maar niet bang. Alles komt goed.”

De trein rolt door het landschap, steeds verder van de zee omdat iemand niet verdragen kan dat jij bestaat.
De hand die jou de dood injoeg, ik wil zijn naam niet weten. Maar zeg hem wel “Je hebt gefaald! Hun naam is niet vergeten. Wij staan, zij staan voor het huis waar zij ooit woonden. Ik geef hun namen aan de wind, de golven van de zee.

Jacob Mendels
Leny Mendels
Mirjam Mendels.

Pe obcini in Bukovina

=====

Fam. Coltof. Oude Zeeweg (Locatie 3)
Jacob, Else, Lodewijk, Friederika, Samuel Abraham Kahn

Satmar waltz

Je hoopt, hoe wreed het lot ook was, dat ze samen hun huis verlieten.
Een troostende blik.

-Kom geef me een arm. En Lodewijk, draag jij de koffer van je zus.

Waarom zou ik, ze is ouder dan ik en bovendien getrouwd.

Laat die vrijer het maar doen.

-“Typisch Lodewijk”, hoor je z’n moeder denken:” Een grote mond, maar een hartje van goud.”

Dan kijkt ze naar Friederika en haar man Samuel Abraham Kahn.

Toch maar mooi getrouwd.

Of het een mooie bruiloft was?

Natuurlijk!

Ze kunnen overal zetten “Voor Joden Verboden”, ze kunnen alles inpikken, je radio, je fiets, zelfs de telefoonlijnen zijn doorgesneden.

Maar niet de snaren van de viool. Muziek zit in je hart, muziek klinkt in je hoofd.

Of een mooie bruiloft was? Als je dat maar gelooft!

BRUILOFT - KHOSN KALE MAZL TOV -

Het feest nog gevierd, nog maar zo kort gelee. Want als we getrouwd zijn en we moeten weg, dan gaan we met z’n twee.

Het feest was niet hier, maar in Amsterdam, want Het Pension in de zon “Voor Joden verboden”.

Werken voor de moffen? We zijn sterk. Het komt vast goed.

De “*huwelijksreis*” gaat 4 dagen na de bruiloft naar Westerbork en dan door naar de poort van *Arbeit macht Frei*.

Je hoopt dat ze ..samen. Maar nee.

Lodewijk Coltof - 23 augustus 1942. Auschwitz

Samuel Abraham Kahn - 24 augustus 1942. Birkenau

Friederika Kahn Coltof - 30 september 1942. Auschwitz

En uitgerekend vader en moeder, die gescheiden leefden in Amsterdam, omdat het huwelijk....

Jacob en Else Coltof - 28 januari 1944. Auschwitz

Maar hier, vlak aan de zee, aan de voet van de duinen, waar ieder jaar wordt herdacht, komen ze weer samen. In stenen gevat.

EVENTUEEL SATMAR WALTZ

=====

Fam. Meijler
Atjehstraat
Vader, moeder, Alex en Lilly
Alex gefusilleerd.3-4'45

(Locatie 4)

De bevrijding zo dichtbij.
Niet op transport, ondergedoken, zelfs verliefd.
Maar dan, verraad en opgepakt. 10 maart 1945
Wegens hulp aan onderduikers.
17 maart 1945
Scheveningen, Oranje Hotel.
Ze hebben al verloren, maar willen van geen wijken weten.
Dan schiet het verzet op 12 maart in Rotterdam Tetenburg overhoop. Een majoor bij de politie, foutter dan fout. Die wilde in Utrecht al niet deugen. Die heeft er wat verraden en nou krijgt hij het loon dat hij verdient!
Misschien heeft het nieuws jouw cel bereikt, misschien ook niet.
Misschien dacht jij nog aan je lief, wiens moeder geen Jood als schoonzoon dulde en jou verried.
Of dacht je aan je daden van verzet, aan wat er toch mooi was gelukt.
Of dacht je, als een meeuw krijsend opvloog van het raam van je cel, aan thuis. Aan Noordwijk aan de Atjehweg.
Aan je vader die het huis had laten bouwen, met een bomkelder want je weet maar nooit.
Joods, maar toch gedoopt omdat dat vader beter leek.
Je weet maar nooit.
Dacht je aan de ritjes in de Blauwe Tram van Noordwijk naar Leiden.
Samen met Lilly, je zus.
Aan de baas van de tram die je onderduik bood, toen jullie eigenlijk moest gaan werken. Maar jij koos niet voor duiken, jij koos voor verzet.
Voedsel en papieren voor wie wel moest duiken.
Of dacht je "Was ik maar nooit bij Jan Vroom weggegaan, Jan van de Blauwe Tram.
Maar daar werd het link; wat als het daar fout was gegaan.
Een nieuwe plek, een veilige plek, maar de moeder van je lief, die doet er zo gek.
Alsof ze niet wil dat haar kind met een Jood....

Dinsdag 3 april 1945, de bevrijding zo dichtbij. Ze hebben al verloren, maar willen van geen wijken weten. En dus, niet eens omdat je Jood bent, of je daden in 't verzet. Nee uit wraak voor de dood van die foute majoor.
Je bent niet alleen in het uur van je dood.
Medegevangen, voorbijgangers, willekeurig gekozen.
Jij 25 jaar.

Je ligt begraven in Rotterdam, bij de helden van het verzet.
Maar ook in Noordwijk herdenkt een steen jouw naam.
Alex Meijler.